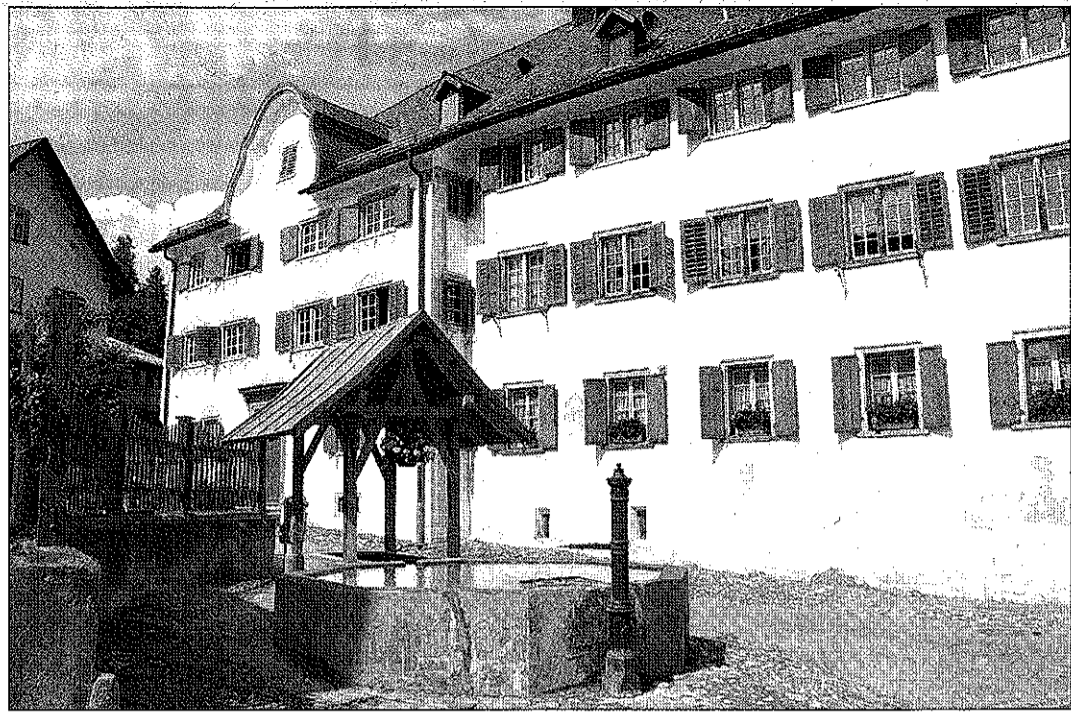

La Casa Engi sper la pli gronda fontauna-lenn historica en Europa duei daventar in hotel e post d'informaziun.

La Casa Marchion ei in dils scazis da Valendau. Il baghetg dubel patrizian ei baghegius igl onn 1681.

Dapli ch'in museum

La vischnaunca da Valendau sestenta pil manteniment dils baghetgs

DA GIUSEP VENZIN / ANR

■ Il «Türralihuus» a Valendau ei enzuglius d'ina punt piarsa schurme-giada d'ina reit. La casa construida per part igl onn 1484 ed engrondida el stil baroc igl onn 1775 ei in baghetg da valeta historica. Culla renovaziun dalla casa entscheiva ina nova era per la vischnaunca cun tschun fracziuns e strusch 300 habitonts. A caschun d'ina presentaziun da novs projects e finamiras ha il president communal *Benedikt Bühler* detg: «Cull'entschatta dallas lavurs ein era ils pli sceptics perschuadi e nova speranza semuossa per nies vitg.» L'entschatta dallas lavurs da renovaziun dil Türralihuus ei denton mo in emprem pass sin in liung viadi. Suenter il Türralihuus ei igl «Engihuus» en retscha e l'Uniu Valendau Impuls ha aunc retschert ord ina ierta il baghetg vegl «Jooshuus». Il president dall'uniu *Walter Marchion* ha declarau: «Quei baghetg ei staus vits ils davos 50 onns. Igl ei era rgunsch pusseivel ch'el stat vinavon vits.» Per realisar tuttas finamiras drova l'uniu plirs milliuns.

Hotel historic e post d'informaziun

Persunalitads dalla politica ed economia ed experts han valetau dapi igl atun vargau il project Engihuus. Quella casa sesanfla amiez il vitg sper la pli gronda fontauna-lenn historica dall'Europa. Las parts veglias dil baghetg dateschan digl onn 1517. Il num Engihuus deriva dalla davosa famiglia possessura. Hans Engi ei stau il davos possessur d'ina posta da cavals el Grischun. Cul project niev vul la Fundaziun Valendau augmentar la creaziun da valor el vitg. Il baghetg dubel regalau avon treis onns dalla vischnaunca alla fundaziun duei daventar in hotel-pign ed il post d'informaziun tu-

ristica. Tochen ch'igl ei schi lunsch drova la fundaziun denton aunc ulteriurs mieds finanzia. Las contribuziuns empermessas tonschan aunc buca per far l'entschatta, muntan denton gia ina tiarza dils 3,5 milliuns ch'ei drova per metter en stan il baghetg. Ton il Grischun sco la Fundaziun cuntrada svizra han empermess credits ed il Fond da lottaria turitgesa sustegn il project cun 300 000 francs. Il cussegl dalla vischnaunca da padrinadi Erlenbach el cantun Turitg ha concediu in credit da 350 000 francs. Igl atun proxim decida la populaziun giudlunder. *Martin Pfisterer*, il president dalla Fundaziun Valendau, ei plein speranza da saver entscheiver igl onn proxim – ni sil pli tard en dus onns – culla realisaziun dil project.

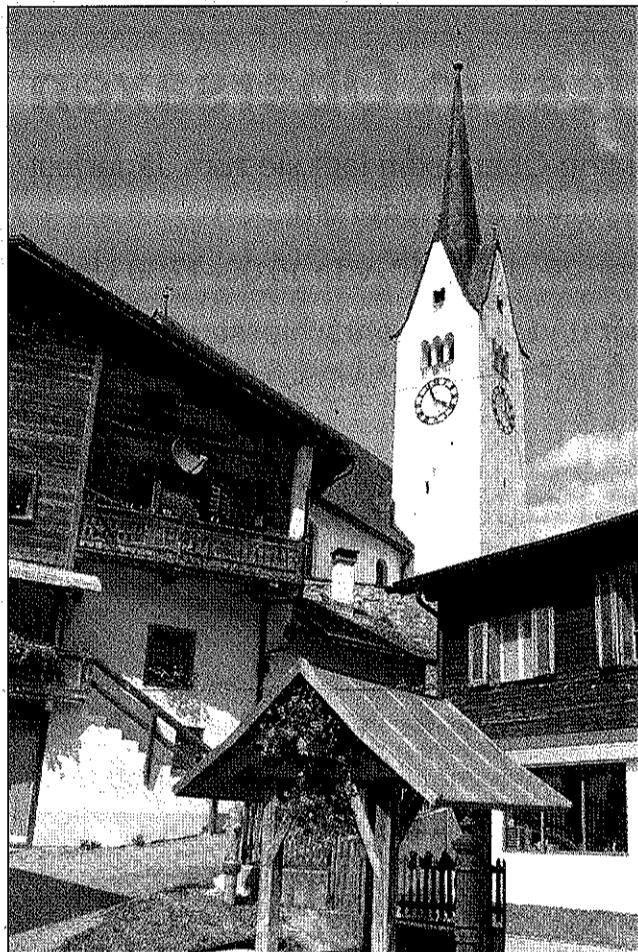
In niev scazi per Valendau

A caschun d'ina informaziun da medias la mesjamna ha *Walter Marchion* musau in niev scazi regalau d'ina cuminonza d'artavels all'Uniu Valendau Impuls. Ei setracta d'ina casa da purs ella part veglia dil vitg. La casa paterna dil professor *Lorenz Joos*, digl anteriur historicher e conservatur al Museum Retic, ei dapi varga 50 onns buca habitada ed el stan original. Las parts veglias dalla casa dateschan dil 14avel tschentaner, il plantschiu su dalla stiva digl onn 1558. La sostanza autentica dil baghetg cun stalla annexa fa a *Walter Marchion* ton plasher sco mal il venter. «Ussa stuein nus anflar ils mieds per saver restaurar e nezegiar il baghetg.» Il baghetg duei ein scadin cass buca daventar in museum. L'uniu vul dar veta al vitg e completer la purschida tiels museums classics vischinonts cun in hotel historic.

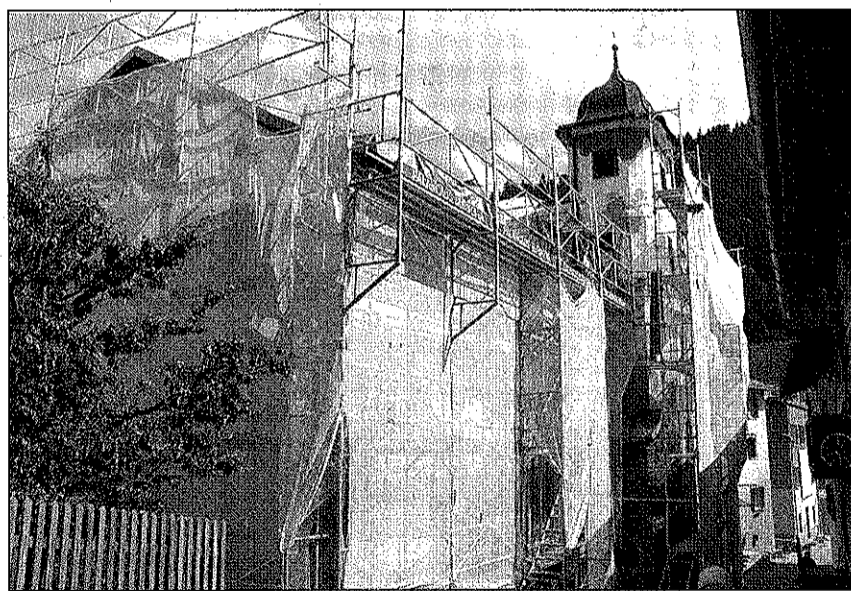
In vitg extraordinari

Ina brochura accumpogna ils visitaders

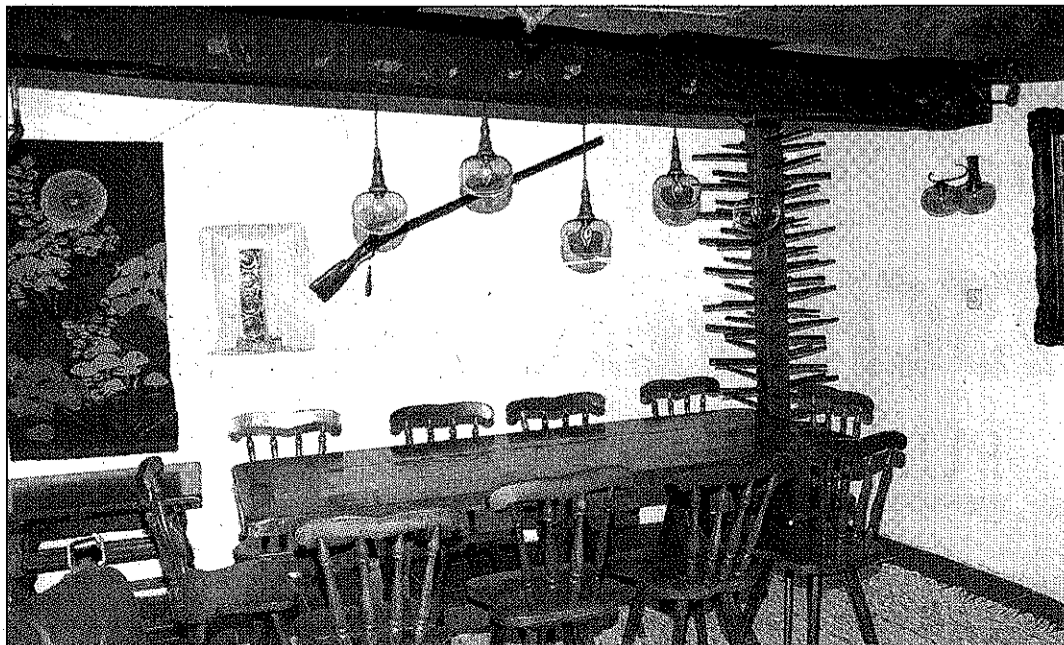
sin ina tura tras il vitg – da scazi tier scazi. «Ils vischins da Valendau han fatg survetsch en truppas da mercenari ed ein daventai beinstonts», ha *Martin Pfisterer* detg. La beinstonza ei stada beinspert alla fin. Il turissem suandau ha buca tschaffau pei el vitg ella planira. «Quei ei nossa schanza. Aschia ei il vitg aunc intact», concede il president dalla Fundaziun Valendau ed el ha tratg parallelas cun Vrin che gauda gronda reputaziun per siu engaschi en favur dil maletg dil vitg intact. *Martin Pfisterer* posseda ensemen cun treis fargliuns in dils scazis a Valendau. Il giurist da Berna ei in descendent da *Benedikt von Marchion* e la casa *Marchion* baghegiada 1681 sesanfla all'entrada dil vitg dretg vegntra da Versomi. Ei setracta d'in baghetg dubel patrizian ed ils fargliuns *Pfisterer* possedan la part el vest cugl uoppen dalla famiglia entagliu egl esch. Plirs commembers dalla famiglia *Marchion* han giugau ina rolla impurtanta ella politica grischuna. La casa ei dapi 1905 buca habitada permanent. Ella ei denton mantenida a moda eccellente. «Era sche quei cuosta buca pauc», sco il giurist ha confirmau. El ha schau dar in sguard ella casa cun nundumbreivels scazis e duvrada savens sco dimora da vacanzas. Pliras mobilies han ils fargliuns testamentau al Museum retic. Ellas restan en casa schiditg ch'ils descendents da *Benedikt von Marchion* – maridaus cun *Barbara Casutt* – restan en possess dalla casa custeivla. Las localitads – cun excepziun d'ina cuschina – ein mantenidas el stan original. «Quei ha ina valeta emozionala», ha *Martin Pfisterer* detg. Quellas valurs vul il giurist dar vinavon a ses affons e culla Fundaziun Valendau era als habitonts dalla vischnaunca gualsra agl ura dil territori romontsch.

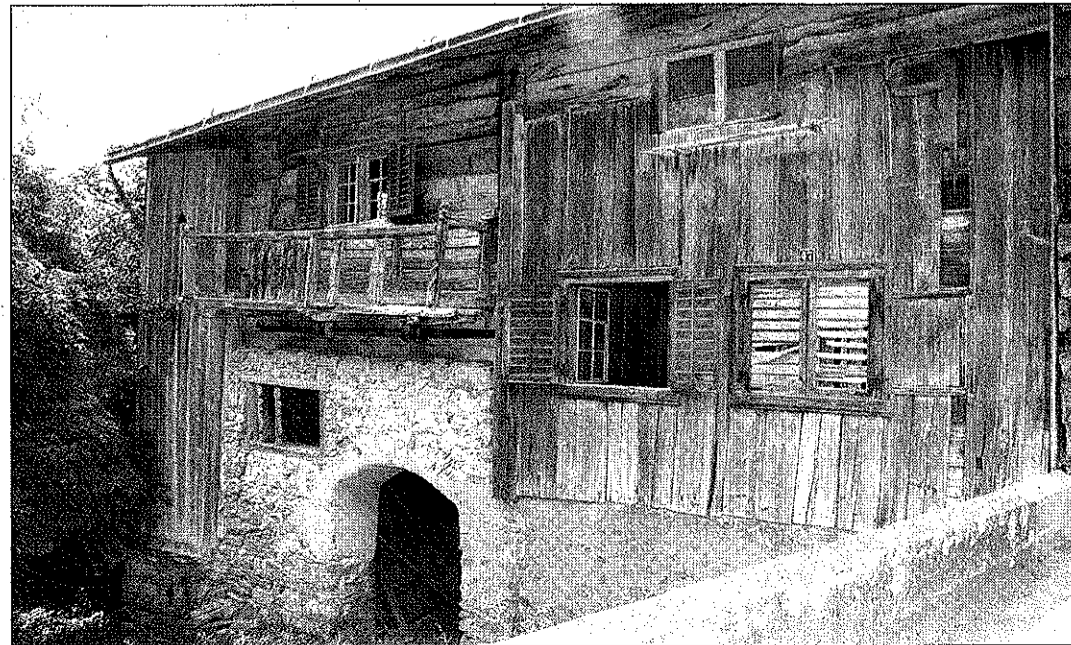
Plirs vischins da Valendau ein daventai beinstonts cun far survetsch en truppas da mercenari. Plirs baghetgs el vitg gualser documenteschan quei.

Il «Türralihuus» vegn renovaus actualmein. Ei setracta digl emprem project en favur dalla restauraziun dil vitg.

La stiva ella casa *Marchion* vegn duvrada dils descendents da *Benedikt von Marchion* sco dimora da vacan-

Dani varga 50 onns ei la casa *Joos* buca habitada. Ils artavels han regalau ella alla Uniu Valendau Impuls. El-